

Dobra realistična slika je tretja povest »Udala se«. Tu se je pisatelj okanil vsakega pretiravanja, nasprotno pa je razvil vse svoje vrline v slikanju odnošajev, pomakajoč svoje pero nekoliko tudi v redko tekočino, v humor. Nemara se bo sploh povest komu zdela ironija na naslov »Ženski udesi« . . . Kaka ženska usoda se tu uveljavi? Prav suhoparno: usoda, da se omoži! S to usodo ženstvo — baje — navadno ni nezadovoljno, torej se to ne more imenovati »usoda« v onem ožjem pomenu besede. Taka pač postane, kadar se možitev vsiljuje; vse kaj drugega pa je, kadar se deklica, kakor krasotica Evka v naši povesti, hoče omožiti — zato, ker so vse njene vrstnice že omožene. V njenem položaju je to pač neke vrste »udes«: na razpolago ji je namreč le eden »momak«, Aleksa, sicer dobra duša, ali grd, pregrešno grd in neroden ter umazan, čeprav premožen! Tako pride punčka v škripce: omožiti se mora in hoče — ker je najstarejša devojka v vasi, pred Aleksom, edinim, ki bi jo rad, pa se ji gnusi. No, smili se nam Evka, ko je postala žrtva predsodkov, starih šeg; po svojem srcu bi rada izbirala, ali godi se ji, kakor se je njeni materi, ki ji zdaj prigovarja: »Tudi jaz nisem tvojega otca baš, kakor se pravi, ljubila, ko sem ga vzela; pa glej, hvala Bogu, srečno sem ž njim živela. — Kaj je ljubezen — to je le enkratna norost, ki kratko traja . . . Od ljubezni nikdo ne živi.« — Evka pač vidi uspeh, ali razlogi ji ne gredo v glavo. Vsaj enkrat bi rada okusila slast ljubezni — »enkratna norost«! In najde jo hipno pri lepem desetniku Miletu, potem pa sledi svojemu Aleksu, ki jo sprejme z veseljem, dasi ga je v svoji nezavestni razkošnosti varala z Miletom . . . Eh, so tudi — moški udesi!

Dr. Jos. Tomižek.

Fran Milobar: Izabrana poglavja iz narodnoga gospodarstva (političke ekonomije). Napisao — Zagreb. Naklada »Matice Hrvatske«. 1902. Str. VIII + 248. — Dasi je narodnogospodarska veda izmed najmlajših, se vendar opaža, da razmeroma naglo prodira v čimdalje širše sloje, da je prodrila že dokaj globoko v zavest socijalnih bitnosti. Naravno! Saj je ni vede, ki bi neposredno toliko lahko vplivala na človeštva spas in pogubo kakor ravno nacionalna ekonomija. Ker pa je ta veda še mlada, je zopet umevno, da se je treba lotiti dela z veliko pozornostjo. Ako posežeš po napačnih sredstvih, hoteč si izpopolniti znanstveno podlago za nadaljno, podrobno raziskavanje v okviru narodnogospodarske vede — si že grešil in često potem potrebuješ mnogo let, da spoznaš hibo, popraviš in nadomestiš zamudo s potrjenim delom. Osobito nevarno je, ako se lotiš narodnogospodarske vede poln predsodkov, bodisi, da si zavzet za sedanji družabni ustroj in ga smatraš za nedotakljivega, bodisi, da se navdušuješ za izpremembo sedaj veljavnega socijalnega reda in za nadomestitev z novim, boljšim, čeprav nejasnim, ker doslej še embrijonalnim, — ali pa si želiš nazaj v stare čase in hvališ srednji vek kot zlato dobo vsega človeštva . . . A pred vsem je treba imeti prosto misel, sicer ne spoznaš, in ker ne spoznaš, oceniš neugodno, netočno.

Če se prezgodaj daš vladati kakšnim — pa bodisi še tako radikalnim, ker navadno agitatorskim geslom; če prezgodaj oddaš dušo kakšni znanstveni struji, ne vedoč, kakšno je bistvo te vede: ne boš mogel delovati pozneje produktivno. Če ne znaš razlikovati teoretične narodnogospodarske vede od praktične, nikdar ne postaneš strokovnjak ni v prvi ni v drugi; ni mogoče. Tu je pa največja nevarnost za začetnika: čim hlastno prečita ugajajočo mu, n. pr. socijalnopolitično razpravo ali celo knjigo, takoj začne sam pisati razprave in knjige — navadno seveda s praktičnega stališča, kar je vse še bolj konfuzno.

Taki diletantje niso nepodobni neki vrsti liričnih pesnikov, ki se jim končno ena pesem natisne, da vsled tega preplavijo redakcijo s povodnjijo novih . . . In končno — če se vztrajno ne zakoplješ v študij nacionalnoekonomske vede, bo tvoje znanje vedno le fragmentno; najmanj jasno ti bo vprašanje o metodi študija. Brez metodičnega znanja pa nisi nič. Kaj ti pomaga, če nemetodično delaš še toliko, a gradiva ne moreš urediti, torej tudi ne obseči, še manj pa prebaviti! Škoda časa!

Ako si predočiš vse to, priznaš, da je treba zanesljivega, točnega in — razumljivega vodnika — bodisi strokovnjaka ali pa dobre knjige. Osebito je treba takega vodnika v naših slovenskih razmerah — zdaj, ko že na Kranjskem vsak pisari, že bukve vsak šušmar daje med ljudi o narodnem gospodarstvu sploh in o posameznih panogah te vede posebej; ko imamo že kar četvero časopisov, ki se skoro izključno pečajo z nacionalno ekonomijo z raznih stališč in z raznimi uspehi, in ko si še vsi drugi časopisi slovenski prisvajajo pravico, bolj ali manj apodiktično govoriti o narodno gospodarskih zadevah. Sicer se nam pripravlja tudi že slovenska knjiga o narodnem gospodarstvu — a bojim se, da bode zopet tako pristranska, kakor je »Socializem«.

Začasno bi pa ne bilo odveč, proučavati Milobarjeva »Izabrana poglavja iz narodnega gospodarstva«, ako se že ne bi hoteli natančneje informirati baš iz hrvaške literature o tej vedi. Še vedno je vredna knjiga pokojnega prof. B. Zorkovića, da jo človek čita in premišlja. Še večje vrednosti — dasi je cenejša — pa je knjižica prof. dr. Jurija Vrbanića, »Kratka uputa u narodno gospodarstvo«. Ta dva pisatelja sta obdelala teoretični del nacionalne ekonomije v hrvaščini. Praktično plat so pa razpravljali mnogi pisatelji — bodisi v izvirnih razpravah, ali še več s prevodi iz drugih literatur. Prav lepe narodnogospodarske stvari prinaša zlasti »Hrvatska Misa«, organ mladih hrvaških realistov. Poleg tega je pa še nekaj strogo narodnogospodarskih časopisov hrvaških . . .

Najnovejše delo iz narodnogospodarske stroke so Milobarjeva »Poglavja«. Pisec je s to knjigo hotel podati sistematiško delo — znanstveno po svoji naravi, a po obliki popularno. — Doslej je izšel prvi občni del. Ta zvezek razpravlja o zgodovini narodnega gospodarstva, o narodnogospodarski vedi in njeni zgodovini, o temeljnih pojmi, o produkciji in nje pogojih, o pomožnih sredstvih narodnega gospodarstva, o razdelitvi narodnogospodarskih imetkov ter v dodatku o populaciji. Drugi zvezek bo obsegal razmotrivanja o poglavitnih vrstah narodnogospodarske produkcije: o agrarstvu, velikem in malem obrtu in o trgovini — torej vrlo interesantno tvarino.

Prvi zvezek sicer onemu, ki se bavi z narodnim gospodarstvom intenzivno, ne prinaša mnogo novega; ne snuje nobenih problemov in jih ne rešuje — a tega v popularno pisani knjigi tudi ni mogoče zahtevati. Toda kot popularno pisana knjiga popolnoma zadošča svojemu namenu, svoji nalogi. In zato jo bo čital vsakdo z veseljem in zanimanjem — strokovnjak in priprost lajik. Ta lahko črpa pravilne pojme o vedi, ki mu je bila doslej neznana, in zajema mnogo naukov za prakso; oni pa se divi v istini popularnemu slogu in lahkoti, s katero Milobar ovlada ogromno tvarino narodnogospodarske vede. Med najzanimivejša poglavja prištevam odstavka o izseljevanju in o populaciji. Ima pa knjiga še po drugi strani nekaj značilnih potez, katerih ne smem prezreti. Karakteristične so za pisatelja in za hrvaške razmere; n. pr. pisateljevo stališče

napram socialnemu vprašanju in socialni demokraciji. Ne morem odobravati, ako g. Milobar trdi, »da je socializam u prvom redu pitanje kruha.« (pag. 117.) Nekaj podobnega je trdil že davno metodistični župnik Stephens (leta 1838.) v Menčestru na nekem shodu: »Kartizem (ki se je takrat na Angleškem istovetil s socialnim vprašanjem) je vprašanje nožev in vilic . . .« A socializem pomenja nekaj vzvišenejšega, idealnejšega, socializem je v nekih ozirih najidealnejše stremljenje nove dobe. Sicer pa je nazor pisatelja o socializmu dokaj ugoden ter ne ošteva socialne demokracije tako, kakor je na Hrvaškem v navadi. A kako se opravičuje radi tega! Skoro poldrugo stran je porabil za to. Priznavam: če bi se Slovenec drznil tako simpatizirati s socializmom, bi se moral opravičevati najmanj na treh straneh! *Aut. Dermota.*

Novi akordi, 6. šte. II. letnika (maj) in 1. šte. III. letnika (julij). Zaključen je drugi letnik in pričet tretji letnik glasbenega našega zbornika. Žal, da se ne more ponašati lepo podjetje dra. Gojmira Kreka s tolikšnim številom naročnikov, kakor si zasluži kot zbornik, ki ga je toplo priporočati in glasno hvaliti kot izdajo, goječo le dobro, okusno in zanimivo izbrano muziko. Če pomislimo, da podajeta prva dva letnika mnogo pravih glasbenih biserov, je tožno čitati v predgovoru k III. letniku, da hira podjetje ob nebriznosti občinstva, ki ne mara podpirati dobre volje, s katero se je založništvo poprijelo »Novih akordov«. Uro lepega razvedrila podaje vsak dosedanjih 13 sešitkov »Novih akordov«, zakaj jih torej ni več, ki bi se hoteli osrečiti s plemenito zabavo, ki jim jo nudijo ti sešitki z izbrano raznovrstnostjo? Koliko zadovoljstva budi že dejstvo, da se širi krog sotrudnikov v »Novih akordih« in da so prebudili le-ti naše skladatelje k intenzivnejšemu delovanju na polju glasbenega skladanja! Spoznavati naše skladatelje, spoznavati naraščaj skladateljski in se zanimati za razvoj v slovenski glasbeni literaturi je pač tem hvaležnejša naloga vsakega, ko je vendar glasba najprikupljivejša vseh umetnosti, umetnost, ki drami najučinkljiveje naša čuvstva in ki nam jo je zato posebno ceniti. Zadnja dva sešitka podajeta posebno mnogo pianistom. Dr. Benjamin Ipavic je zložil dve ljubeznivi fugeti, dr. Gustav Ipavic kadriljo, Viktor Parma je priobčil v koračnici odlomek iz svoje operete »Amazonke«, Risto Savin skladbo na napev narodne »Pobiči mi po cest' gredo«, Srečko Albini pa salonski valček »Serenata« iz zbirke svojih »Arlekinad«. Srečno muzikalno misel nahajamo v Emila Adamiča »Zimski kmetski pesmi«, kratka, a presenetljiva je dr. Gojmira Kreka smela napitnica »Na Tvoje zdravje, Berta«. Prelepa dva samospeva sta Josipa Procházkke »O ljubica« in »Tak si lepa«, ob čudoviti lahkotnosti odseva iz njiju sladko razvneto melodija. Ponočni spev blestečega čara, v katerem žari in se ziblje magiška moč, podaje Karel Hoffmeister v dvospevu »Nocturno«. Isti skladatelj objavlja v mešanem zboru »Ko zaspal bom v smrti« vzor konciznega nadrobnega dela. Mešan zbor je tudi dr. Gojmira Kreka »Zvečer«, zborček, ki hoče vplivati ob mirnem, finem izvajanju s svojo nežnostjo. Moški zbor je podal Vilko Novak v skladbi »Ti mirna noč«.

—oe—